

KONCEPCIA STRATÉGIE KULTÚRNEJ POLITIKY MESTA TRNAVA

ÚVOD (dôvodová správa)

Tento materiál obsahuje základné rámce a východiská pre kultúrnu stratégiu mesta Trnava na roky 2021-2026. Dôvodom jeho vypracovania bola potreba mesta vytvoriť stratégiu rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorá by sa zaradila medzi prioritné rozvojové dokumenty mesta. Potreba podrobnejšej a štruktúrovanej stratégie v tejto oblasti súvisí aj s kandidatúrou mesta na Európske hlavné mesto kultúry 2026. Schválením tohto materiálu v zastupiteľstve prijme mesto rozvojové a strategické rámce, ktoré budú základom pre rozvoj kultúry, tvorbu kultúrnej infraštruktúry a rolu kultúry v budúcnosti mesta.

Materiál vychádza z analýzy podpory kultúry v Trnave v rokoch 2015-2019 (Príloha 1) a participatívneho procesu s obyvateľmi a aktérmi kultúry, ktorý prebehol v septembri 2020 ako súčasť prípravy kandidatúry mesta na EHMK (Príloha 2).

Schválením tohto materiálu sa spustí proces prípravy podrobnej stratégie rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu pozostávajúci z konkrétnych opatrení, akčného plánu a rozpočtu, ktoré budú sfinalizované v roku 2021.

SÚČASNÝ STAV

Trnava je mesto s bohatou históriou a dynamickou súčasnosťou. Momentálne eviduje viac ako 63 tisíc obyvateľov, avšak ďalších takmer 15 tisíc má v ňom tzv. obvyklý pobyt. Tento údaj hovorí o ekonomickej výkonnosti mesta a zároveň je veľkou výzvou k projektovaniu jeho budúcnosti. Trnava je sídlom kraja a okresu a ťaží zo svojej geografickej polohy v blízkosti metropoly, vďaka ktorej sa tu v posledných rokoch rozvíja priemysel so zahraničným kapitálom. V komunálnych voľbách v roku 2014 sa tu ako v prvom krajskom meste na Slovensku uskutočnila generačná výmena, ktorá mala za následok rozpoznateľnú zmenu vo vzťahu k spravovaniu mesta a verejnému priestoru. Táto zmena neobišla ani kultúru, ktorá začala byť jedným z dôležitých nástrojov budovania novej identity mesta. Vznikli nové mestotvorné kultúrne podujatia, vďaka ktorým občania začali pociťovať silnejšie stotožnenie sa s novoprichádzajúcim dynamickým rozvojom Trnavy ponúkajúcim čoraz viac atraktívnych spôsobov trávenia voľného času v meste. V Trnave sídli päť výrazných krajských kultúrnych inštitúcií, ktoré sa zásadne podieľajú na kultúrnej ponuke mesta - ročne vyprodukujú vyše 450 kultúrnych aktivít pre verejnosť. Zároveň v meste pôsobí čoraz výraznejšia nezávislá kultúra, ktorej ikonickým projektom je nová kultúrna destinácia Nádvorie - Priestor súčasnej kultúry s kultúrnym centrom Malý Berlín, ktoré produkuje ďalších 300 podujatí ročne. Prirodzenou súčasťou tohto komplexného kultúrneho pohybu v posledných rokoch je ambícia Trnavy uchádzať sa o titul Európske hlavné mesto kultúry 2026.

KULTÚRNE PORTFÓLIO MESTA TRNAVA

Mesto Trnava nemá vo svojom portfóliu žiadnu kultúrnu inštitúciu, je však zriaďovateľom príspevkovej organizácie Správa športových a kultúrnych zariadení mesta Trnava, ktorá má na

starosti prevádzku niekoľkých mestských objektov slúžiacich na kultúrne účely, spomedzi ktorých sú svojím programom najvýraznejšie mestský amfiteáter a kino Hviezda. Mesto zriaďuje dve základné umelecké školy, ktoré však napriek existencii ďalších dvoch súkromných ZUŠ dlhodobou kapacitne nepokrývajú záujem žiakov (viď podrobné dáta v Prílohe 1). V súčasnosti ma mestskom úrade celkom absentuje odborné pracovisko, ktoré by malo kultúru vo svojom referáte. Túto funkciu od roku 2013, kedy prebehlo zoštíhľovanie administratívy mestského úradu, čiastočne naplňa Úsek kultúry Správy športových a kultúrnych zariadení s počtom pracovníkov 4.

FINANCOVANIE

Za posledné tri roky, kedy sa dá hovoriť o stabilizácii novej kultúrnej politiky, investuje mesto do kultúry úhrnom v priemere 1,1 milióna Eur (vrátane kapitálových výdavkov - viď podrobné dáta v Prílohe 1). V porovnaní s ostatnými krajskými mestami (s výnimkou Košíc a Bratislavy) ide v roku 2019 o druhú najvyššiu investovanú sumu, pričom Trnava je spomedzi nich druhé najmenšie mesto, dá sa teda povedať, že verejné zdroje na kultúru sú dôkazom rozvojových ambícií mesta (viď podrobné dáta v Prílohe 1). Stále sa však pohybujú v hodnote približne 2,4 percenta celkového rozpočtu mesta, čo je pod hranicou európskeho štandardu krajských miest.

PODUJATIA

Mesto organizuje vlastnými kapacitami a prostredníctvom Správy športových a kultúrnych zariadení približne 30 signifikantných mestských kultúrnych podujatí, na ktoré vynakladá ročne dovedna približne 300 tisíc Eur (viď podrobné dáta v Prílohe 1). Medzi týmito podujatiami výrazne dominuje hudobný žáner a úplne absentuje väčšie podujatie zamerané na vizuálne umenie. Súčasťou portfólia sú multižánrové, pouličné, divadelné, folklórne a reprezentačné podujatia.

GRANTOVÝ SYSTÉM – PODPORA NEZRIAĐOVANEJ KULTÚRY

Okrem vlastných kultúrnych aktivít podporuje mesto kultúrne dianie na svojom území aj prostredníctvom grantového systému, resp. dotačného programu, v ktorom ročne prerozdeli približne 100 tisíc Eur, čo tvorí v roku 2019 0,17 % mestského rozpočtu (viď podrobné dáta v Prílohe 1). Z hrubého porovnania vidíme, že mesto vynaloží ročne 3x viac prostriedkov na organizáciu vlastných 30-tich podujatí, než na kultúrnu aktivitu subjektov pôsobiacich na jeho území, pritom ich ročne podporí približne 43 (podaných žiadostí je okolo 60 - (viď podrobné dáta v Prílohe 1). Pokiaľ hovoríme o štruktúre žiadateľov, získavame tým obraz o nezávislom kultúrnom dianí na území mesta, keďže pre nezriaďované kultúrne subjekty sú tieto dotácie jednou z mála možností, ako čerpať verejné zdroje. Aj tu môžeme pri žánrovej analýze jednoznačne badať dominanciu hudobných podujatí. Mestské kultúrne dotácie sú poskytované na základe Všeobecne záväzného nariadenia z roku 2017, ktoré nastavuje len technické atribúty administrácie poskytovania dotácií, ale neurčuje mechanizmus tvorby zdrojov v dotačnom programe a nenastavuje obsahové parametre pre žiadateľov, preto neumožňuje využívať dotačnú schému ako nástroj na strategický rozvoj kultúry. Grantovou schémou disponuje aj Trnavský samosprávny kraj a v oboch prípadoch môžeme vidieť výrazný rozdiel medzi požadovanou sumou na dotácie zo strany žiadateľov a poskytnutou sumou zo strany mesta (50 %) či kraja (25 %) – (viď podrobné dáta v Prílohe 1). Je teda isté, že verejné zdroje, ktoré sú k dispozícii na podporu kultúrnych aktérov, ani zďaleka

neuspokojujú ich dopyt, čo je dôkazom veľkej kultúrnej sily v meste, avšak zároveň tiež nedostatočne cieleného programovania dotačných schém.

VÝCHODISKÁ

Za posledné roky zaznamenalo mesto Trnava **výrazný rozvoj v oblasti kultúrnych zdrojov, kultúrnej ponuky a rozvoja kultúrnych iniciatív**. Napriek tomu, že mesto nemá vlastné kultúrne inštitúcie, prostredníctvom SKaSZ postupne vytvorilo široké celoročné spektrum kultúrnej ponuky pre občanov mesta. Výsledkom je zvýšenie kvality kultúrnej ponuky a zvýšený dopyt obyvateľov po kultúre. V súčasnej situácii je **mesto dôležitým organizátorom kultúrnych podujatí**.

Ekonomický a demografický rozvoj mesta v posledných dekádach spôsobil, že **požiadavky obyvateľov na kultúru, kultúrnu infraštruktúru a verejný priestor sa zvyšujú**. Tvorba nových pracovných príležitostí a zvyšovanie kúpnej sily obyvateľstva prirodzene vytvára požiadavku vyššej kvality života, v ktorej hrá ponuka kultúrnych a voľnočasových aktivít významnú úlohu. Zároveň v meste **narastá počet nezávislých subjektov v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu** – organizátorov i tvorcov. Trnava sa nachádza v širšom regióne hlavného mesta, ktoré je prirodzeným centrom kultúrneho a kreatívneho priemyslu, čo vytvára jednak potenciálny prílev kreatívnej triedy do Trnavy, ale aj príležitosti na aktívny rozvoj tohto odvetvia. Na to, aby mohlo prísť k ďalšiemu zásadnejšiemu rozvoju mestskej kultúry, je potrebné pristúpiť k zásadnejším investíciám do novej kultúrnej infraštruktúry a do zvyšovania kapacít kultúrnych organizátorov a operátorov (tvorivých, organizačných, manažérskych a i.).

V Trnave sa v najbližšom čase bude realizovať projekt **Kreatívneho centra** na Hlavnej ulici (projekt TT SK), ktoré bude otvorené v roku 2023 a prinesie do mesta viacero funkcií pre oblasť kultúrneho a kreatívneho priemyslu, ktorých je dnes nedostatok, alebo úplne absentujú.¹

Významným prvkom rozvoja kultúry v Trnave bol **vznik unikátneho mestského klastra kultúry a kreatívneho priemyslu**, ktorý bol výsledkom privatej filantropickej iniciatívy. Kultúrny klaster Nádvorie vznikol rekonštrukciou niekoľkých mestských domov v historickom jadre mesta, vďaka ktorej sa vytvoril nový mestský verejný priestor s primárne kultúrnou funkciou. Ide o na Slovensku ojedinelý projekt, ktorý vytvára priestor pre strategickú spoluprácu mesta a investora a tiež precedens pre ďalšie verejno-súkromné partnerstvá a iniciatívy v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

¹ Kreatívne centrum ponúkne nové priestory určené na tvorbu pre rôzne umelecké disciplíny a kreatívny priemysel ako sú ateliéry, štúdiá a dielne. Vybudujú sa aj dve priestrané hudobné skúšobne. Bude sa tu nachádzať prvý FAB Lab v regióne, v ktorom budú k dispozícii profesionálne 3D tlačiarne, frézy, plotre a ďalšie finišerske technológie. Zároveň tu bude aj dielňa pripravená na prácu s drevom a kovem. Menším doplnkom bude MEDIA Lab, v ktorom bude možné využívať profesionálnu techniku pre prácu s grafickým dizajnom, videom a virtuálnou realitou.

Tretím rozmerom kreatívneho centra budú služby a programy cielené na podporu podnikania v kultúrnom a kreatívnom priemysle, vznik nových firiem a ich rozvoj a to aj cez špeciálne inkubačné a akceleračné programy.

Ako jeden z hlavných problémov pri integrovanom rozvoji kultúry a kvality života v meste sa javia viaceré **izolované komunity, ktoré súčasné kultúrne aktivity a mestský život zasahujú len minimálne**. Najväčšou z nich sú študenti vysokých škôl, situovaných v Trnave (cca 12 000), z ktorých väčšina do mesta len prichádza a odchádza, ale dosiaľ sa nepodarilo intenzívnejšie prepojiť so životom a kultúrnou stálych obyvateľov mesta. V meste existujú aj ďalšie uzatvorené komunity cudzincov (pracovníci koncernu PSA, prevažne zo Srbska, Ukrajiny a Rumunska, či vietnamská komunita), o ktorých kultúre a živote má mesto v súčasnosti minimálne informácie.

Mesto v súčasnosti **nemá žiadnu rozvojovú stratégiu**, či artikulované politiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Riadiacou zložkou mesta v oblasti kultúry je samostatná organizácia (SŠaKZ) vyčlenená mimo magistrátu. Mesto zároveň **nemá vlastné kultúrne inštitúcie**, na území mesta sa však nachádza niekoľko profesionálnych kultúrnych inštitúcií, zriaďovaných VÚC a rastúci počet privátnych a neziskových kultúrnych subjektov a organizátorov.

Mesto Trnava sa v národnej súťaži **uchádza o titul Európskeho hlavného mesta kultúry 2026**. V prípade úspechu bude tento projekt jeden z najväčších investičných projektov mesta a kultúra a kreatívny priemysel sa stane jednou z kľúčových rozvojových priorít. Ak by aj mesto v súťaži o titul neuspelo, proces prípravy vygeneruje projekty a programy, ktoré zvýšia význam kultúry pre budúci rozvoj mesta

VÍZIA

Kultúra ako priorita rozvoja

Kultúra, kreatívny priemysel a verejný priestor sú jednou z hlavných priorít rozvojových plánov mesta Trnava. Vďaka tomu mesto zaznamenáva ekonomický a spoločenský rozvoj a zvyšovanie kvality života. Získanie titulu EHMK 2026 bude znamenať výrazný posun v rozvoji mesta prostredníctvom kultúry.

Trnava ako centrum kultúry a kreatívneho priemyslu

Trnava je jedným z významných kultúrnych centier Slovenska s európskym presahom. Mesto priťahuje kultúrne a občiansky aktívnych obyvateľov, kreatívnu triedu a inovatívne aktivity. Mesto vytvára podmienky a podporuje profesionálne i voľnočasové aktivity kultúrnych a občianskych aktérov.

Trnava je prepojená s ekosystémom kreatívnej ekonomiky hlavného mesta Bratislavy a Bratislavského kraja, s ktorými tvorí širokú aglomeráciu s pevnými a efektívnymi väzbami v rámci kreatívneho priemyslu a jeho aktérov.

Kvalitná kultúrna scéna a infraštruktúra

Trnava má rozvinutú a rozmanitú profesionálnu i amatérsku kultúrnu scénu, ktorá disponuje vysokou umeleckou, organizačnou i manažérskou kvalitou. Rozvíjajúca sa kultúrna

infraštruktúra a kultúrne aktivity vychádzajú z aktívnej spolupráce verejných a súkromných inštitúcií, kultúrnych operátorov a jednotlivcov.

Verejný priestor a spolupráca

Mesto je charakteristické kvalitným, rôznorodým a inšpiratívnym fyzickým verejným priestorom, ktorý umožňuje obyvateľom i návštevníkom aktívne sa zapájať do mestského života aj prostredníctvom organizácie kultúrnych podujatí vo verejnom priestore a účasťou na nich. Vysoká miera aktívnej kultúrnej participácie, občianskej angažovanosti a schopnosti spolupracovať je základom virtuálneho verejného priestoru, dialógu medzi rôznymi skupinami obyvateľov a schopnosti mesta spolupracovať s inými.

CIELE

I. INŠTITUCIONÁLNE RIADENIE a KULTÚRNA POLITIKA

1. Zaradiť rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu medzi rozvojové priority mesta.

- Postupne vytvoriť podrobné plány rozvoja kultúrnej infraštruktúry, verejného priestoru a podporných nástrojov (finančných a iných), ktoré budú súčasťou strategických rozvojových dokumentov mesta.
- Vytvoriť integrovaný systém riadenia rozvojových politík mesta, ktorý umožní prepájať kultúru so všetkými politikami mesta
- Cielene vytvárať programy a projekty, zamerané na prepájanie kultúry, kreatívneho priemyslu, cestovného ruchu, vzdelávania, občianskeho vzdelávania, inovácií a businessu

2. Zefektívniť systém riadenia kultúry v rámci mesta a jeho inštitúcií.

- zriadiť oddelenie kultúry a kultúrneho rozvoja v rámci organizačnej štruktúry Mestského úradu (strategická činnosť a tvorba politík)
- zrevidovať spôsob fungovania SŠaKZ s cieľom vytvoriť implementačnú a servisnú organizáciu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu
- vytvoriť poradný orgán primátora pre kultúru (zástupcovia mesta, kraja, kultúrnych inštitúcií a pod.)

II. VYTVÁRANIE PODMIENOK PRE KULTÚRU

1. Vytvoriť moderný grantový systém na podporu kultúry a kreatívneho priemyslu.

- navýšenie zdrojov, nové priority, prevádzková (nielen projektová) podpora kultúrnych aktérov, strategické a viacročné granty

2. **Vytvoriť systém tréningových a vzdelávacích programov a projektov**, ktoré podporujú umelecký a manažérsky rozvoj kultúrnych operátorov a organizácií v meste s cieľom zvyšovať ich kvalitu
 - podpora programov, zameraných na manažment umenia a kultúry, rozvoj publika, marketing a PR, programovanie apod.
 - podpora stáží a dobrovoľníckych programov v kultúrnych inštitúciách a projektoch s účasťou mesta
3. **Podporiť medzinárodnú spoluprácu kultúrnych operátorov z mesta a kraja**
 - programy podpory mobility a zapájania sa do medzinárodných sietí
 - ciele nadväzovanie medzinárodných kontaktov na úrovni mesta so silným aspektom kultúrnej spolupráce a výmeny
4. **Analyzovať dopad pandémie Covid-19 na organizátorov kultúry a kultúrny život v meste** s cieľom hľadať nové formy tvorby a prezentácie a zvyšovať kultúrnu participáciu

III. INFRAŠTRUKTÚRA A VEREJNÝ PRIESTOR

1. **Dobudovať mestskú kultúrnu infraštruktúru**, ktorá doplní existujúce kapacity
 - multifunkčná koncertná sála s kapacitou 600-700 divákov (doplniť)
 - priestory na tvorbu a rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu (ateliéry, skúšobne, coworking, prezentačné priestory apod.)
 - priestory pre neziskové organizácie, pôsobiace v oblasti kultúry (kancelárie, backoffice, malé konferenčné priestory apod.)
2. **Vytvoriť virtuálnu infraštruktúru kultúry v meste**
 - Vytvoriť centrálny digitálny portál podujatí v meste
 - Podporiť vznik digitálnych platforiem pre spoluprácu, vzdelávanie a výmenu skúseností v oblasti kultúry a občianskeho aktivizmu
 - Podporiť vznik nových spôsobov tvorby a šírenia kultúry v digitálnom priestore – pilotné projekty ako odpoveď na pandemickú situáciu
3. **Podporiť projekty rozvoja verejného priestoru v meste s dôrazom na jeho kultúrny aspekt**
 - projekty, podporujúce využívanie verejného priestoru na živú kultúru a interakciu občanov a komunit (rozvoj námestí, oddychových zón, komunitných vnútroblokov a záhrad apod., a tiež podpora aktivít v týchto priestoroch)
 - podporiť prítomnosť umenia vo verejnom priestore – koncepcia umiestňovania vizuálnych diel do verejného priestoru mesta
4. **Podporiť kultúrne projekty, zamerané na rozvoj komunit v meste a podporu ich integrácie**
 - podporiť aktivity, zamerané na občiansku výchovu, celoživotné vzdelávanie a aktivizáciu občanov
 - zapojiť do kultúrneho a mestského života študentov vysokých škôl v Trnave – vytvoriť podmienky pre živší a rozvinutejší študentský život
 - zmapovať neznáme komunity ľudí, dochádzajúcich za prácou do Trnavy a vytvoriť programy ich sociálnej a kultúrnej inklúzie

PRÍLOHA Č.1

Vyhodnotenie podpory kultúry z verejných zdrojov na území mesta Trnava v rokoch 2015-2019

PRÍLOHA Č.2

Správa PDCS z participatívneho procesu ku kandidatúre mesta Trnava na európske hlavné mesto kultúry 2026

PRÍLOHA Č.3

Princípy modernizácie grantového systému na podporu kultúry a kreatívneho priemyslu

PRÍLOHA Č.4

Princípy efektívneho systému riadenia kultúry v rámci mesta a jeho inštitúcií